

การพัฒนาความสุขครัวเรือนด้วยอัตลักษณ์วิถีพอเพียง
ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาว ในราชอาณาจักรไทย และสาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาว
The Development of household happiness with identities
sufficient ethnic groups in the kingdom of Thailand and
Lao People's Democratic Republic

สนองวิชัย ภูวันทมาตย์*
Sanongvitt Phuvonthamart

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาความสุขครัวเรือนด้วยอัตลักษณ์วิถีพอเพียง
กลุ่มชาติพันธุ์ไทลาวในราชอาณาจักรไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทอัตลักษณ์ความสุขครัวเรือนวิถีพอเพียงของกลุ่ม
ชาติพันธุ์ไทลาว ในราชอาณาจักรไทย และในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
2) เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาความสุขครัวเรือนด้วยอัตลักษณ์ความสุขครัวเรือน
ด้วยวิถีพอเพียงของชุมชน กรณีศึกษา 2 แห่ง คือ โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ใน
ราชอาณาจักรไทยและในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 3) เพื่อวิเคราะห์
องค์ประกอบของอัตลักษณ์ความสุขครัวเรือนที่สัมพันธ์กับวิถีพอเพียงของกลุ่มชาติพันธุ์
ไทลาวในราชอาณาจักรไทย และจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายพัฒนาความสุขของ
ครัวเรือนที่ยั่งยืนของครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ราชอาณาจักรไทย
การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับเชิงปริมาณ งานวิจัยเชิงคุณภาพ
เป็นการศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วยกลุ่มผู้นำชุมชน
ผู้นำศาสนา ผู้แทนครัวเรือน รวมทั้งสิ้น 32 คน ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การสำรวจจาก
แบบสอบถาม จำนวน 500 ชุด ผลการวิจัยพบว่า

1.บริบทของอัตลักษณ์ความสุขครัวเรือนวิถีพอเพียงของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลาว
ประกอบด้วยบริบทอัตลักษณ์ 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) การเรียนรู้และปรับตัว
ของครัวเรือน 2) การประยุกต์สิ่งที่มีในธรรมชาติเป็นมูลค่าเพิ่ม 3) พิธีกรรมและความเชื่อ
4) การใช้ภูมิปัญญาที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ 5) การพึ่งพาธรรมชาติ

*นักศึกษาลัทธิสุตรปรัชญาคุณูปการบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสน์การพัฒนภูมิภาค มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

6) การดำเนินชีวิตตามหลักศาสนาและประเพณีอันดีงาม และ 7) การมีส่วนร่วมของชุมชน

2. กระบวนการพัฒนาครัวเรือนให้เกิดความสุขด้วยวิถีพอเพียงของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลาวในพื้นที่โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ของครัวเรือนด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สู่การปฏิบัติเพื่อสร้างความสุข ดังนี้

1) สร้างการรับรู้และเข้าใจในหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในระดับครัวเรือน เพื่อสร้างรายได้ ลดรายจ่าย บณวิถีเกษตรที่เรียบง่าย และ 3) การบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ร่วมกับทุนทางสังคม ทุนทางธรรมชาติ ทุนทางวัฒนธรรม และฮัต 12 คอง 14 สู่การแก้ไขปัญหา และพัฒนาครัวเรือนให้เป็นสุข

3.องค์ประกอบของอัตลักษณ์ความสุขครัวเรือนที่สัมพันธ์กับวิถีพอเพียงของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลาว ในราชอาณาจักรไทย และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) อัตลักษณ์ “งานครัว” มีนัยสำคัญตั้งแต่ วัด บ้านและโรงเรียน ต้องปลูกฝังสมาชิกให้เห็นความสำคัญของ “งานครัว” 2) อัตลักษณ์การเชื่อมความสัมพันธ์ บ้าน-วัด-โรงเรียนหรือส่วนราชการ โดยเริ่มต้นที่ “ฮัตคอง” ที่สัมพันธ์กับบุญประเพณี 12 เดือน 3) อัตลักษณ์การอยู่ร่วมกัน ต้องสัมพันธ์พึ่งกันและกันคำว่า “สบายดี” และ 4) อัตลักษณ์ 5 พุทธวิธี คือ สวดมนต์ นำนนต์ ยารธรรมชาติ (สมุนไพรร) พังธรรม ตั้งสัจจะต่อเทพเพื่อรักษาตัว อันเกิดจากการบูชา 2 อย่างร่วมกันคือ พุทธศาสนา และ ฮัต คอง ส่งผลให้ครัวเรือนเกิดความสุข กระทั่งฝ่ายปกครองไม่ต้องใช้กฎหมายมาบังคับ แต่สังคมจะเป็นสุขร่วมกันเองด้วยบรรยากาศประนีประนอมและเคารพกัน นำมากำหนดเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 4 ข้อ ได้แก่ 1) ส่งเสริมให้ครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือฟื้นฟู อัตลักษณ์ความสุขของครัวเรือนในชุมชนด้วยฮัต 12 คอง 14 2) ส่งเสริมความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชนผ่านกระบวนการ บ้าน-วัด-โรงเรียน บนพื้นฐานของฮัตคองผ่านบุญประเพณี 12 เดือน 3) ส่งเสริมบทบาทพ่อแม่ในครัวเรือนปลูกฝังจิตสำนึกให้แก่เด็กและเยาวชนให้รู้จักและเคารพกติกาสังคมตามครรลองฮัตคอง และพุทธศาสนา ผ่านข้อปฏิบัติของฮัตคอง และพิธีกรรมทางศาสนา และ 4) ส่งเสริมให้ครัวเรือนทำทานสร้างคุณค่าทดแทนแรงงาน ปฏิบัติตามฮัตคองข้อชะล่า และแนวปฏิบัติ 5 พุทธวิธีที่เรียบง่ายและพอเพียง

คำสำคัญ: อัตลักษณ์ความสุขครัวเรือนด้วยวิถีพอเพียง กลุ่มชาติพันธุ์ไทลาว

Abstract

The objectives of this study on Household happiness identities with the sufficiency of ethnics groups in the kingdom of Thailand and Lao People's Democratic Republic. The objectives of this study were to, 1) to study the context of Household happiness identities by sufficiency of Tai-Lao ethnics groups in the Kingdom of Thailand and Lao People's Democratic Republic, 2) to study the process of the development of a family unit be happy with Sufficiency in 2 case studies: the new theory agriculture projects in the kingdom of Thailand and Lao Lao People's Democratic Republic. 3) To analyze the component of household happiness identities that related to sufficiency of Tai – Lao ethnic group in the kingdom of Thailand and Lao People's Democratic Republic. And to provide an proposal policy to develop a household happiness in the northeastern region in Thailand. The research uses a mixed method with a quantitative and aqualitative methodology. Using the in-depth interviews were developed as research tools for qualitative methodology. The key informants were composed of 36 informants. With the 500 questionnaires were applied in quantitative methodology. The research results were.

1. The context of household happiness identities by of Tai-Lao ethnic group in the Kingdom of Thailand and Lao PDR, Consist of 7 identities 1) Leaning and adaptation of the household. 2) The applied of natural resources with addition values. 3) Rituals and beliefs. 4) The usage of the inherited wisdom. 5) Natural dependency. 6) Living with religious beliefs and traditional ways and 7) The community participation.

2. The process of development on household to be happiness with of Tai Lao ethnic group in the area of a new theory agriculture project was. The process to promote a family learning with economy sufficiency

that led to happiness, 1) Build a perception and the understanding of economical sufficiency philosophy. 2) Apply a sufficiency economical in the family level to earn the revenue, reduce the expense on the simple way. And 3) To approach to sufficient economy philosophy with social capital, natural capital, cultural capital and 12 Heet 14 Kong that led to problem solving and developing a household to be happiness.

3. The components of household happiness identities that related to sufficient way of Tai – Lao ethnic group in the Kingdom of Thailand and Lao PDR. Were on 4 components 1) “Cooking” identity which house, temple, and school were taking important roles. 2) relation identities which house, temple, and school or government were taking important roles by implementing “Heetkong”. 3) the identity of living in harmony had to be related and to using the word “sabaidee” and 4) 5 buddhism method identities were praying, holy water, natural herb, listening to Buddhist ‘s teaching, respect to Buddhism Religion and Heetkong that effected to household happiness. Which make the authorities didn’t have to use Law to control the societies, but the societies would be happy under the compromised and respectful that led to 4 suggestion on policies 1) To promote the North-eastern households to implement happiness identity in communities with 12 Heet 14 kong . 2) To promote a relation of members in the communities by using process of house-temple-school based on Heetkong with 12 months tradition. 3) To promote the parents roles in household to create consciousness for their children to respect social rules and Buddhism ways and Buddhist rituals and 4) To promote a household to make merit that compensate labor value.

Key Word : Household happiness identities with the sufficiency Ethnic groups in the kingdom of Lao People’s Democratic Republic

บทนำ

ครีวเรือนเป็นสถาบันที่เล็กที่สุดแต่มีความสำคัญมากที่สุด เป็นจุดให้ก่อเกิดความเป็นมนุษย์ รวมถึงหล่อเลี้ยงให้มนุษย์ เป็นมวลมนุษยชาติที่สมบูรณ์ เติบโตบนร่างกายที่แข็งแรง โดยเริ่มจากความสมบูรณ์ของร่างกายตั้งแต่จุดในครรภ์มารดา ความสมบูรณ์ของร่างกาย ตั้งแต่หลังคลอด และหนุนเสริมระบบพัฒนาการของร่างกายจนเติบโตใหญ่ เป็นหน่วยที่หล่อหลอมจิตใจ ที่จะส่งผลต่อบุคลิกภาพ อันเกิดจากการเลี้ยงดูที่เหมาะสม จากผู้ให้กำเนิด พัฒนาการ ทักษะการเรียนรู้ เป็นสถาบันที่ถ่ายทอดความรู้สึกรัก ผ่านความรัก ความอบอุ่น ก่อให้เกิดการคิด การวิเคราะห์ การตัดสินใจ เรียนรู้เรื่องพฤติกรรม สุจริตใจ นอกจากนี้ ยังเป็นสถาบันที่เชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อม ที่เป็นกระบวนการพัฒนาของมนุษย์ ให้เรียนรู้ สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกครีวเรือน เป็นแหล่งฝึกหัด ให้เกิดการเรียนรู้ และสร้างเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดการรวมตัวของสังคม เรียนรู้แบบแผนทางวัฒนธรรม การเมืองการปกครอง ในการอยู่ร่วมกันอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ สถาบันครีวเรือนยังเป็นจุดปลูกฝังมนุษย์ให้เกิดความเชื่อตามแบบแผนของสังคม สร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น รวมทั้งผู้ที่มีพระคุณ รู้จักกตัญญูทวดเวทิตอบแทน ในมิติของ จิตวิญญาณ ภายใต้บทบาทหน้าที่ที่สำคัญของสถาบันครีวเรือน โดยเริ่มตั้งแต่การก่อเกิดเป็นครีวเรือน โดยมีการเตรียมความพร้อมที่เหมาะสม หนุ่มสาวต้องเกิดจากความรักที่บริสุทธิ์ มีความต้องการทางธรรมชาติที่จะใช้ชีวิตร่วมกัน ตัดสินใจที่จะดำเนินชีวิตร่วมกัน เพื่อให้ได้อยู่ใกล้ชิดตามครรลองข้อปฏิบัติทางวัฒนธรรม ก่อเกิดชีวิตใหม่ของสมาชิกใหม่ในครีวเรือน สนับสนุนปัจจัยสี่ที่สมบูรณ์ เพื่อร่างกายที่แข็งแรง เสริมกระบวนการเรียนรู้ทางกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เมื่อสมาชิกเติบโตใหญ่เปิดโอกาสให้สมาชิกได้เรียนรู้สถาบันต่างๆ ภายนอก เพื่อสร้างรากฐานของชีวิตอย่างเหมาะสม ตั้งแต่การเริ่มเข้าศึกษาในสถาบันการศึกษา การมีส่วนร่วมในกระบวนการสังคม นำไปสู่การพัฒนาตนเอง พัฒนาการทางสังคมที่สมบูรณ์ทางจิตใจ อารมณ์และสังคมเป็นรากฐานการพัฒนาสู่อาชีพ และเติบโตใหญ่ สู่ความสำเร็จ หมดเวียน เช่นนี้อยู่เรื่อยไป

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า สถาบันครีวเรือนนั้น เป็นสถาบันที่มีความสำคัญต่อความเป็นมนุษย์ ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อม

และจิตวิญญาณ สู่ความเป็นมวลมนุษยชาติที่สมบูรณ์ ในปัจจุบันสถาบันครัวเรือนของประเทศไทยได้รับผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ อันเป็นกระแสการเปลี่ยนแปลงของกระบวนการพัฒนาประเทศ โดยยึดฐานการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นตัวนำ ส่งผลให้สถาบันครัวเรือนของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากมาย อาทิ ปัญหาครัวเรือนติดโทรศัพท์ จนไม่สนใจกัน ปัญหาคนชราถูกทอดทิ้ง ปัญหาการกระทำกรรมรุนแรงในครัวเรือน ปัญหาการทอดทิ้งเด็กให้เป็นเด็กกำพร้า ปัญหาการทิ้งเด็กไว้ให้อยู่กับผู้สูงอายุในชนบท ปัญหาการใช้เวลาร่วมกันของครัวเรือน และก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมในระดับชาติ สิ่งเหล่านี้ ชี้ให้เห็นว่า เป็นความอ่อนแอของมนุษย์ ที่ขาดการเลี้ยงดูจากรากฐานของครัวเรือนที่ตึงาม การทำหน้าที่ของครัวเรือนไม่สมบูรณ์ ส่งผลต่อจิตใจ สมาชิกขาดความสุขซึ่งเป็นแก่นแกนที่สำคัญของชีวิต นอกจากนี้ กระบวนการหล่อหลอม ชัดเกลา ของสมาชิกในครัวเรือน ก็บกพร่องไป และมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ

ความสุข เป็นสิ่งที่ไม่มีความเป็นรูปธรรม แต่สามารถสัมผัสได้ด้วยความรู้สึก ความสุข เป็นพลังชีวิตที่ยิ่งใหญ่ ที่จะส่งผลต่อความสำเร็จของชีวิต คนในสังคมล้วนแต่แสวงหาความสุขเพื่อเป็นทางพ้นทุกข์ ดังนั้น จึงส่งผลต่อการอยู่ร่วมกับการดำเนินชีวิตรวมถึงการปรับตัวของมวลมนุษยชาติ โดยเชื่อว่า เมื่อมีความสุขจะทำให้ตนเองพ้นจากความทุกข์ ความสุขเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนแสวงหา การแสวงหาความสุขของคนในยุคก่อนคือยุคเกษตรกรรมและก่อนยุคการพัฒนาจะพบว่า ความสุขของคนไทยในสมัยก่อนนั้นจะเกิดจากความเชื่อที่ยึดถือปฏิบัติ เพื่อให้ตนเองพ้นทุกข์ ได้แก่ การทำบุญ ทำทาน การอธิษฐานขอพร การมีส่วนร่วมในชุมชนในการยึดถือข้อปฏิบัติต่างๆ ตามความเชื่อของบรรพบุรุษที่สืบทอดกันมา ได้แก่ ความเชื่อเรื่องการถือศีลคองการยึดถือข้อชะล่ำโดยเชื่อว่า ถ้าละเว้นการปฏิบัติตามข้อห้ามของสังคัมวัฒนธรรมจะทำให้ตัวเองปลอดภัย และได้รับการยอมรับจากผู้อื่น ความสุขที่เกิดจากการลดรายจ่ายโดยการหันไปพึ่งพาธรรมชาติทดแทน รู้จักกราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อให้คุ้มครองรักษาให้ปลอดภัย การยึดถือข้อปฏิบัติเชื่อมสัมพันธ์ต่อกัน ได้แก่ การผูกข้อต่อแขน การให้พร การทำขวัญเพื่อเรียกขวัญ การยึดถือหลักปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนา การอาศัยแหล่งธรรมชาติเป็นแหล่งอาหาร การพ่อนรำการร่วมงานประเพณี เป็นสิ่งที่ส่งผลให้ครัวเรือนในสมัยก่อนเกิดความสุขที่เรียบง่าย

ในยุคปัจจุบันภายหลังการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาประเทศ ประชาชนหันไปแสวงหาความสุขจากคุณค่าของคำว่า “เงิน” เชื่อว่า ถ้ามีเงินจะสามารถบันดาลหรือเนรมิตให้เกิดความสุข ดังคำที่ได้ยินกันบ่อยๆ ในสังคมว่า “เงินคือพระเจ้า” ดังนั้น ทุกคนในสังคม ชุมชน จึงแสวงหาเงิน ในหลากหลายรูปแบบ ทั้งการทิ้งถิ่นเพื่อเข้าสู่กระบวนการใช้แรงงาน เพื่อให้มีเงินมีรายได้ การมีสิ่งของอำนวยความสะดวก มีรถหุ มีบ้านหุ มีเงิน จะทำให้มีเกียรติ และคุณค่าในสายตาผู้อื่นในสังคม ดังนั้น ทุกคนจึงต้องยอมที่จะละทิ้งถิ่นฐาน เพื่อแสวงหาเงินซื้อวัสดุ สิ่งของ เพื่อตอบสนองความต้องการ จนกลายเป็นค่านิยมที่มีอิทธิพลต่อการคิด การตัดสินใจ หากแต่บางคนที่สามารถหาเงินได้เพียงพอก็สามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างดี รวดเร็ว ตามกระแสโลกาภิวัตน์ ปัญหาการอยู่ร่วมกันก็เกิดความสุขระดับหนึ่ง แต่บางคนไม่สามารถหาเงินได้เพียงพอกับรายจ่ายที่ต้องจ่าย ก็เกิดภาวะขาดทุน ทำให้ต้องดิ้นรนทำทุกวิธีการที่จะให้ได้เงินมาเพื่อตอบสนองความสุขดังที่ใจหวัง แม้กระทั่งการปฏิบัติตัวในทางที่ขัดต่อกฎหมาย ละเมิดต่อหลักคุณธรรม ศีลธรรมอันดีงาม ซึ่งเป็นบรรทัดฐานของสังคม ส่งผลให้เกิดปัญหาอย่างรวดเร็ว ตั้งแต่ระดับบุคคลไปจนถึงครัวเรือน ชุมชน สังคม ขยายวงกว้างสู่ภาพรวมของประเทศ โดยขาดจิตสำนึกในความเป็นพุทธศาสนิกชน ผู้วิจัยได้ค้นคว้าข้อมูลจากหลักฐาน เอกสาร ถึงแนวทางพัฒนาสถาบันครัวเรือนให้เข้มแข็งและปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ รวมทั้งมีโอกาสดูเดินทางไปศึกษาในประเทศกลุ่มน้ำแม่โขง อันประกอบด้วย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เวียดนาม เมียนมาร์ กัมพูชา จีนตอนใต้แคว้นสิบสองปันนา และประเทศไทย จะพบว่า พฤติกรรมแนวคิดข้อปฏิบัติของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันบนพื้นฐานวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ และเห็นว่าสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นประเทศที่มีภูมิประเทศติดกับประเทศไทยโดยมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นดินแดน มีวัฒนธรรมเดียวกันกับประชาชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ถึงจะมีข้อแตกต่างกัน ก็มีเพียงเล็กน้อย มีภาษาพูดเป็นภาษาลาว เป็นภาษาถิ่น ลักษณะการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ ความเชื่อประเพณี ข้อปฏิบัติตามหลักฮัศตคองที่เหมือนกัน ประกอบกับศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของประชาชนทั้งสองประเทศระหว่าง ประชาชนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือราชอาณาจักรไทย

และ ประชาชนในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีเชื้อสาย กลุ่มเดียวกันคือ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทลาว ที่มีเชื้อสายจากเผ่าไต ที่อพยพมาจากประเทศที่เบตเคลื่อน ย้ายเข้าสู่ประเทศจีนตอนใต้ เคลื่อนย้ายสู่ประเทศเวียดนามบางส่วนและมาตั้งหลักใน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สยามประเทศในขณะนั้น) จากนั้นเกิดภาวะ ภัยสงคราม จึงมีการเคลื่อนย้ายกลุ่มชาติพันธุ์ไทลาวในบางส่วนเคลื่อนย้ายอพยพหนี ภัยสงครามข้ามฝั่งแม่น้ำโขง เข้าสู่แม่น้ำสายย่อยในพื้นที่ราชอาณาจักรไทย ตั้งรกราก ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และบางส่วนกระจายตัวเข้าสู่ภาคกลางเพื่อประกอบอาชีพ ใช้แรงงาน แต่ความเป็นชาติพันธุ์ไทลาว ก็ยังรักษาอัตลักษณ์ของตนเองไว้ได้

จึงพอกกล่าวได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทลาวในทั้งประเทศ คือราชอาณาจักรไทย และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวนั้น เป็นเผ่าเดียวกัน มีวัฒนธรรม การดำเนินชีวิตบนพื้นฐานแนวคิดเดียวกัน แต่แตกต่างกันไปบ้างตามลักษณะของ สภาพแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ยังพบว่า สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาวนั้น มีวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง ยึดถือยึดคอง ควบคู่กับพระพุทธศาสนา อย่างเคร่งครัด ส่งผลให้การดำเนินชีวิตของประชาชนในครัวเรือนและสังคมในภาพ รวมเป็นไปอย่างเรียบง่ายในการอยู่ร่วมกันบนวิถีวัฒนธรรม และยึดคอง ปราศจาก การทะเลาะเบาะแว้ง เพราะหากครัวเรือนใดมีการทะเลาะเบาะแว้ง หรือผู้ใดมีการทะเลาะ เบาะแว้งกัน กลุ่มชาติพันธุ์ไทลาวจะถือว่า ผิดฮึดผิดคอง จะไม่ได้รับการยอมรับ จากสังคมส่วนใหญ่ นอกจากนี้การอยู่ร่วมกันในสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลาวนั้น ยังมีข้อปฏิบัติตามหลักฮึดคองควบคู่กับพระพุทธศาสนา ยึดข้อปฏิบัติเชิงความเชื่อ ข้อชะล่า รวมทั้งการเคารพกราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ในธรรมชาติ จะนำไปสู่การเคารพ ศักดิ์ศรีให้เกียรติกันและกันจนเป็นแบบแผนข้อปฏิบัติร่วมกันของสังคม แต่ในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือของราชอาณาจักรไทย ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทลาวที่อาศัยมา ยาวนานบนวัฒนธรรมเดียวกัน กลับเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงจากเค้าเดิมอย่างมาก ประชาชนเริ่มรับเอาวัฒนธรรมแบบตะวันตกมาเป็นแกนหลักใน การดำเนินชีวิต หลงใหลค่านิยมตามกระแสหลัก ละทิ้งค่านิยมข้อปฏิบัติที่ฝังมาของอัตลักษณ์ของตนเอง ส่งผลให้เกิดปัญหาในเชิงพฤติกรรม การดำเนินชีวิตของครัวเรือนที่อบอุ่นเปลี่ยนแปลง ไปอย่างน่าเป็นห่วง เด็กและเยาวชนถูกละเลย สัมพันธภาพของครัวเรือนลดลง

ดังนั้น การฟื้นฟูวัฒนธรรมที่เป็นฐานรากของสังคมไทยที่สืบทอดกันมา ตั้งแต่สมัยโบราณจึงเป็นทางเลือกที่ทุกฝ่ายต้องให้ความสำคัญร่วมกันฟื้นฟู เพื่อเป็นทางออกในการที่จะสร้างให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดีอยู่บนกระแสการเปลี่ยนแปลง ได้อย่างเป็นสุข โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของราชอาณาจักรไทยเดิมเคย ยึดถือวัฒนธรรมประเพณีโบราณที่สืบสานให้คนในภาคอีสานอยู่ร่วมกันด้วยความสุข และสามารถสร้างเศรษฐกิจให้ภาคอีสานได้ก้าวหน้าบนพื้นฐานวัฒนธรรมประเพณี คือ ฮีต 12 คอง 14 ควบคู่ไปกับการนับถือพระพุทธศาสนามายาวนาน แต่ปัจจุบันได้ เริ่มถดถอยลงไปอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ ดังนั้นการฟื้นฟู วัฒนธรรมประเพณีของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือคือวิถีการสร้างสุข ด้วยฮีต 12 คอง 14

ฮีตสิบสอง คองสิบสี่ เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติเฉพาะของ กลุ่มชาติพันธุ์ไทลาว เป็นระบบการเมือง การปกครอง อันเป็นกติกาควบคุมสังคม สมัย เก่าของชาวอีสานสมัยเก่านั้น ยังมีอิทธิพลของความเชื่อดั้งเดิม ในสิ่งที่เคยเห็นคุณเห็น โทษมาแล้ว เช่น บิดา มารดา บรรพบุรุษ วีรบุรุษ ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว ได้รับการยกย่อง เชิดชูบูชา จนมีการเส้นไหว้บวงสรวงบูชากันมาโดยตลอด จนกลายเป็นขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี ซึ่งเป็นแนวทาง ปฏิบัติของคนภาคอีสานมียู่มาก ทั้งในระดับชุมชน ระดับครัวเรือน ระดับบุคคล เช่นเรื่อง “ข้อชะล่า” เป็นต้น ที่ชาวลาวอีสานยึดถือปฏิบัติ สืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน เป็นวัฒนธรรมแสดงถึงความเป็นชาติเก่าแก่และเจริญรุ่งเรือง มานาน เป็นเอกลักษณ์ของชาติและท้องถิ่น และมีส่วนช่วยให้ชาติดำรงความเป็นชาติ ของตนอยู่ตลอดไป(สีน้ำ จันทรเพ็ญ. 2549 : 7)

ฮีตสิบสอง มาจากคำสองคำได้แก่ ฮีต คือคำว่า จารีต ซึ่งหมายถึง ความประพฤติ ธรรมเนียม ประเพณี ความประพฤติที่ดี และ สิบสอง หมายถึง สิบสองเดือน ดังนั้น ฮีตสิบสองจึงหมายถึงประเพณีที่ชาวไทลาว ปฏิบัติกันมาในโอกาสต่างๆ ทั้งสิบสองเดือน ของแต่ละปี เป็นการผสมผสานพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเรื่องผีและพิธีกรรมทางการเกษตร เข้ากับพิธีกรรมทางพุทธศาสนา นักปราชญ์โบราณ ฉบับคำภีร์พราหมณ์ ผนวสนพรทิพย์ อุภักขาม ได้วาง ฮีตสิบสองไว้ดังนี้ 1) เดือนอ้าย บุญเข้ากรรม 2) เดือนยี่ บุญคูณลาน 3) เดือนสาม บุญข้าวจี 4) เดือนสี่ บุญพระเวส 5) เดือนห้า บุญสงกรานต์ 6) เดือนหก

บุญบังไฟ 7) เดือนเจ็ด บุญข้าชะ 8) เดือนแปด บุญเข้าพรรษา 9) เดือนเก้า บุญข้าวประดับดิน 10) เดือนสิบ บุญข้าวสาก 11) เดือนสิบเอ็ด บุญออกพรรษา 12) เดือนสิบสอง บุญกฐิน จากการสำรวจเบื้องต้นพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทลาวในจังหวัดภาคอีสาน นำบุญประเพณีในฮีต 12 เดือนไปเป็นวัฒนธรรมประเพณี และเป็นบุญประเพณีที่ขึ้นชื่ออันเป็นอัตลักษณ์ของการสร้างความสุข และสร้างเศรษฐกิจให้แก่จังหวัดในภาคอีสานปรากฏดังนี้ 1) บุญเดือนสี่ จังหวัดร้อยเอ็ด (งานประเพณีบุญผะเหวด) 2) บุญเดือนแปด จังหวัดอุบลราชธานี (งานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา) 3) บุญเดือนสิบเอ็ด จังหวัดนครพนม (งานประเพณีออกพรรษาไหลเรือไฟ) และจังหวัดสกลนคร (งานประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง) นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทลาวในภาคอีสานของไทย ยังคงยึดถือครอง 14 เพื่อเป็นหลักการอยู่ร่วมกัน

คองสิบสี่ เป็น คำและข้อปฏิบัติคู่กับฮีตสิบสอง คอง แปลว่า แนวทาง หรือ ครรลอง ซึ่งหมายถึง ธรรมเนียมประเพณี หรือแนวทาง และ สิบสี่ หมายถึง ข้อวัตรหรือแนวทางปฏิบัติสิบสี่ข้อ ดังนั้นคองสิบสี่ จึงหมายถึง ข้อวัตรหรือแนวทางที่ประชาชนทุกระดับ นับตั้งแต่พระมหากษัตริย์ ผู้มีหน้าที่ปกครองบ้านเมือง พระสงฆ์ และคนธรรมดาสามัญพึงปฏิบัติสิบสี่ข้อ อาจสรุปได้หลายมุมมองดังนี้ 1) เป็นหลักปฏิบัติกล่าวถึงครวัเรียนในสังคม ตลอดจนผู้ปกครองบ้านเมือง 2) เป็นหลักปฏิบัติของพระมหากษัตริย์ในการปกครองบ้านเมือง และหลักปฏิบัติของประชาชนต่อพระมหากษัตริย์ 3) เป็นหลักปฏิบัติที่พระราชายึดถือปฏิบัติ เน้นให้ประชาชนปฏิบัติตามจารีตประเพณี และคนในครวัเรียนที่ปฏิบัติต่อกัน 4) เป็นหลักปฏิบัติในการปกครองบ้านเมืองให้อยู่เป็นสุขตามจารีตประเพณี 5) แต่ละข้อมีคำว่าฮีดนำหน้าด้วย (ทำให้เกิดความสับสนกับฮีตสิบสอง) แต่ละคองจะมีสิบสี่ฮีด ยกเว้น ฮีดปีคองเดือน จะมีเพียงสิบสองฮีด ซึ่งนั่นก็คือฮีตสิบสองที่กล่าวไว้แล้ว ในปัจจุบันการยึดถือปฏิบัติตามฮีดคองยังปรากฏชัดเจนในภาคอีสาน แต่ก็ได้รับไปตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งมีผู้ศึกษาวิจัยเพื่อยืนยันไว้ดังนี้

ส.ธรรมภักดี (2546 : 32) กล่าวว่า “ฮีด” เป็นประเพณีโบราณ ที่สืบทอดกันมาโดยผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรมประเพณี บุญ 12 เดือน ส่วน “คอง” คือระบบการปกครอง ตัวบทกฎหมายโบราณ ที่ร่วมกันยึดถือปฏิบัติ เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลเหนือจิตใจ ที่จะป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่ติงาม นอกจากนี้ ยังเป็นกระบวนการ

เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน ให้เกิดความรัก สมานฉันท์ สามัคคี กัน และสืบทอดต่อกัน มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ปรีชา พิณทอง (2532 : 12) กล่าวว่า ฮิตคอง เป็นระเบียบแบบแผน ข้อปฏิบัติร่วมกัน ที่เป็นบทบัญญัติของเจ้าหน้าที่ ที่จะต้องเชื่อมโยงกับ ผู้นำท้องถิ่น ชุมชนผู้นำทางวัฒนธรรมศาสนา ถ่ายทอดสู่ประชาชนให้ร่วมกันยึดถือปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสุขร่วมกัน นอกจากนี้ ผู้ปกครองหรือเจ้าหน้าที่เองก็ต้องยึดถือปฏิบัติ เพื่อเป็นแบบอย่างให้กับสังคม โดยจะมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครอง ส่วนในแง่การนำฮิตคอง ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันนั้น อภิศักดิ์ โสมอินทร์ (2537 : 75) ฮิตคองเป็น ตัวประสานให้มนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคม ปฏิบัติร่วมกัน ยึดถือกัน ถ้าปฏิบัติร่วมกันแล้ว จะก่อให้เกิดความสุข ความสงบเรียบร้อย ส่วนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้ปกครอง ในครัวเรือน จะนำไปอบรมสั่งสอน แก่บุตรหลานทุกเพศทุกวัย ดังนั้น ฮิตคองนั้น จึงเปรียบเสมือนกฎหมายที่ถูกบัญญัติขึ้น ให้ทุกคนยึดถือปฏิบัติ ถือเป็นหน้าที่ ถ้าไม่ปฏิบัติก็จะเกิดโทษ อาทิ การถูกตราหน้าว่าเป็นคน “ขวงโลก” (สิ่งชั่วร้าย) หรือ แม่เลี้ยง หรือชาวบ้านประณามหรือตีตราว่าเป็นคนไม่ดี ไม่ควรคบหาสมาคม

บันทึก พาทีจร (2549 : 23) แบ่งลักษณะของประเพณีออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) จารีตประเพณี (Mores) เป็นลักษณะประเพณีบังคับให้ปฏิบัติของสังคม ฝ่าฝืน ไม่ได้ถ้าฝ่าฝืน จะผิดจารีตประเพณี 2) ขนบประเพณี (Institution) คือแบบแผนของสังคม ที่ร่วมกันวางระเบียบไว้อย่างชัดเจน ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน เช่นประเพณีทำบุญ ในวันสำคัญ งานประเพณีบวช งานแต่ง 3) ขนบธรรมเนียมประเพณี (Convention) คือประเพณีทั่วไป จะปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติก็ได้ ไม่มีระเบียบเคร่งครัด ไม่มีการลงโทษ หากแต่ไม่ปฏิบัติตามก็จะถูกมองว่าไม่ถูกกาลเทศะ นอกจากนี้ ยังกล่าวถึงข้อห้าม (ขะลำ) คือข้อบังคับต่างๆ ที่ทุกคนต้องปฏิบัติตาม ถ้าไม่ปฏิบัติตามเรียกว่า “ขวง” คือ สิ่งไม่ดีมีความชั่วร้าย มีความศักดิ์สิทธิ์ถึงจิตใจ ร่วมยึดถือปฏิบัติกันในสังคม เพื่อให้ ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง และรักษาไว้ซึ่งความดีงามในการอยู่ร่วมกัน เช่นข้อขะลำใน บ้าน ข้อขะลำในสังคม ข้อขะลำในธรรมชาติ ข้อขะลำในการปฏิบัติตนในโอกาสต่างๆ ที่ไม่เหมาะสม

วิช ปุณโณทก (2530 : 16) กล่าวถึงคองสิบสี่ว่าในปัจจุบัน ต้นฉบับของ คองสิบสี่ เหลือน้อยมาก เริ่มสูญหายไป และมีผู้รวบรวมไว้ และเนื้อหาที่ไม่แตกต่างกัน เดิมทีคองจะเป็นเนื้อหาด้านการปกครองที่ถือเป็นบทบัญญัติสำหรับเจ้านายที่ใช้ในการ

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่มีสาระเกี่ยวกับกิจของเจ้าเมือง จะต้องปฏิบัติเพื่อเป็นสิริมงคลแก่บ้านเมือง แต่ในประเทศไทยจะยังคงยึดถือในภาคอีสาน ที่ใช้วัดสำคัญในชุมชนนั้นๆ ประกอบพิธีกรรม ซึ่งคองสิบสี่มี 2 แบบ ประกอบด้วย คองสิบสี่สำหรับเจ้าเมือง คองสิบสี่สำหรับอาณาประชาราษฎร์ (ชาวบ้าน) คองสิบสี่สำหรับเจ้าเมือง (พระราชธรรมเนียมพระมหากษัตริย์) คองสิบสี่สำหรับเจ้าเมืองปฏิบัติต่อชาวบ้าน มี 14 ข้อ ฮิตสิบสอง คองสิบสี่ จะเป็นเรื่องของคุณและโทษ ที่ทุกคนต้องเรียนรู้ ถ้าไม่รู้จักก็ต้องศึกษาให้รู้ ถ้ารู้แล้วไม่ปฏิบัติตาม ตายแล้วก็จะเกิดเป็นคนพิการ ยากจน เป็นสัตว์เดรัจฉาน ส่วนผู้ปฏิบัติตามจะทำให้บ้านเรือนเจริญรุ่งเรือง ถึงนิพพาน ซึ่งจะนำมาหล่อหลอมในการอยู่ร่วมกันของสังคมให้เกิดความสุข

วิมล ภูศรี (2542 : 25) ศึกษาวิจัยเรื่อง “วิถีการดำเนินชีวิตตามฮิตของชาวบ้านขาว” พบว่า บุคคลในเครือญาติมีหน้าที่ ธรรมเนียมปฏิบัติตามฮิตคอง ในวิถีชีวิตโดยยึดถือปฏิบัติจากหลักเบื้องต้นของฮิตคอง ซึ่งในปัจจุบันครัวเรือนและสังคมได้เปลี่ยนแปลงตามความเจริญทางเศรษฐกิจ ดังนั้นจึงต้องส่งเสริมให้บุตรหลานได้รู้จักกับ ฮิตลูกคองหลาน มากขึ้น ส่วนผู้นำชุมชน ผู้บริหารท้องถิ่น ต้องศึกษา ฮิตคองเพียเพื่อจะได้สืบสานฮิตประเพณี และนำมาวางแผนในพัฒนาบ้านเมือง โดยใช้ ฮิตคองเป็นตัวเชื่อม รวมถึงการศึกษาถึงฮิตคองเดือน ที่ต้องนำชุมชนยึดถือปฏิบัติในบุญประเพณี 12 เดือน ส่วนการเก็บรักษานุรักษ์ไว้ให้สืบทอดไปนั้น

พระครูวิมล กิตติสุนทรและคณะ (2548 : 42) ได้วิจัยเรื่อง “การสืบสานและอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี 12 เดือน ที่เอื้อต่อวิถีชีวิตชุมชน” พบว่า โรงเรียนควรจะบรรจุเป็นหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้นักเรียนได้ศึกษา เล่าเรียน และเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีของชุมชนทั้ง 12 เดือน

จากการศึกษาค้นคว้าหลักฐานทางวัฒนธรรมประเพณีในเบื้องต้นพบว่า ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทลาวที่อพยพมาจากประเทศลาว (สยามประเทศไทยในขณะนั้น) ก็ยังนำแนวทางข้อปฏิบัติตามฮิต 12 คอง 14 อย่างต่อเนื่องแต่ปัจจุบันเริ่มลดลง สังคมเริ่มมองเห็นข้อปฏิบัติทางวัฒนธรรมบนลัทธิฮิตคองเป็นเพียงกิจกรรมหรือข้อปฏิบัติร่วมกัน แต่ไม่ซึมซับ ถ่ายทอดสู่จิตใจของสมาชิกในครัวเรือน ละเลยข้อปฏิบัติของฮิตคอง และห่างไกลพระพุทธศาสนา ดังจะเห็นได้จากกราทอดทิ้งเด็กให้อยู่กับคนชราในหมู่บ้านชนบท วัยแรงงานมุ่งหน้าเข้าสู่กรุงเทพมหานคร

หรือเมืองอุตสาหกรรม ในแต่ละปีจะย้อนกลับย้อนคืนภาคตะวันออกเฉียงเหนือปีละ 1-2 ครั้งในโอกาสวันสำคัญของเทศกาลเท่านั้น ส่งผลให้เด็กและเยาวชนขาดการเรียนรู้จากตัวแบบในครัวเรือน ขาดความรักความอบอุ่นจากครัวเรือน ขาดความมั่นคงในจิตใจ หากปล่อยให้ปัญหาดังกล่าวนี้ยังคงกระจายตัว ครัวเรือนขาดการตระหนักถึงการยึดถือหลักยึดครองแต่มีवलหลงไหลเอาเงินทองเป็นเครื่องมือตอบสนองความต้องการบนพื้นฐานความเชื่อว่า “เงินซื้อสุขได้ทุกอย่าง” จะก่อให้เกิดปัญหาครัวเรือนดังที่กล่าวไว้แล้วไม่รู้จักจบสิ้นดังผลการศึกษาของ

สรุปได้ว่า ครัวเรือนไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปัจจุบัน กำลังแสวงหาความสุข ความปลอดภัยการอยู่รอดและพ้นทุกข์ จากกระแสโลกาภิวัตน์มากกว่าแต่ลึมนึกไปว่าทางพ้นทุกข์หรือการสร้างสุขนั้นแท้จริงแล้วอยู่ในวิถีของเผ่าพันธุ์และวัฒนธรรมของสังคมที่สืบสานกันมายาวนาน อาทิ การพึ่งพาธรรมชาติบนแผ่นดิน การเคารพนับถือวัฒนธรรม ความเชื่อที่ยึดถือปฏิบัติอยู่บนพื้นฐานจิตใจที่ตีงามด้วยลัทธิยึดครองก็สามารถที่จะสร้างสุขได้ ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น นอกจากนี้การหลงกระแสนิยมนั้น ก่อให้เกิดความเสียหายต่อประชาชน ครัวเรือน ชุมชน และประเทศชาติ รวมทั้งการบริหารประเทศที่เอาเศรษฐกิจเป็นตัวนำเพื่อตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจของประชาชน เมื่อประชาชนได้รับการตอบสนองเพียงพอทางวัตถุก็จะพึงพอใจ ในทางตรงกันข้ามหากวันใดที่ประชาชนไม่ได้รับการตอบสนองตามที่ต้องการและประสบปัญหาในการดำเนินชีวิต จะสร้างปัญหาความเดือดร้อนอย่างไม่รู้จบสิ้น และจะเรียกร้องจากรัฐบาล จนทำให้ประเทศชาติต้องสูญเสียงบประมาณมากมาย ดังบทเรียนราชอาณาจักรไทยในช่วงศตวรรษที่ 10 ที่ผ่านมา ที่ราชอาณาจักรไทยเริ่มก้าวเข้าสู่ยุคเทคโนโลยี สะท้อนให้เห็นถึงปรากฏการณ์มากมายในสังคม การอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานของกติกาก่อเกิดจากการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยกฎหมายเป็นเครื่องมือขึ้นำการดำเนินชีวิตของประชาชนแต่ไม่ได้เกิดจากพื้นฐานการอยู่ร่วมกันที่ตีงามของจิตใจและความเคารพนับถืออันวันอาจจะสร้างปัญหาให้กับประเทศชาติตามมาอย่างรุนแรงได้ โดยเฉพาะในระดับครัวเรือนนั้น ปัจจุบันคนรุ่นใหม่แม้จะใช้ภาษาไทยอยู่ แต่ก็ละเลยและไม่รู้ความหมายของยึดครอง จึงเสมือนว่าปฏิบัติตนตามสบายขาดอัตลักษณ์อันเกิดจากกอง 14 ดังเช่นในอดีต ดังนั้นการฟื้นฟูวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นที่คนไทยในสมัยโบราณยึดเหนี่ยวเป็นเครื่องขึ้นำชีวิต

ในสมัยก่อนจะเป็นการเสริมสร้างภูมิสังคมให้อยู่ร่วมกันได้บนพื้นฐานจิตสำนึกรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวมจึงเป็นประเด็นที่น่าจะนำมาพัฒนาต่อ

ยอดผู้วิจัยจึงศึกษา ถึงความสุขครัวเรือนด้วยอัตลักษณ์ความสุขครัวเรือนวิถีพอเพียง กลุ่มชาติพันธุ์ไทลาว ในราชอาณาจักรไทย และในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อศึกษาถึงบริบทอัตลักษณ์ความสุขครัวเรือนบนวิถี ฮีตคองว่าเมืองประกอบอย่างไรที่ยึดถือปฏิบัติควบคู่กับพระพุทธศาสนา สู่การพัฒนาครัวเรือนให้เป็นสุข เพื่อนำองค์ประกอบข้อปฏิบัติที่สำคัญ เรียบง่ายในการดำเนินชีวิตของชาวไทลาวไปจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย สู่การป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม ส่งต่อให้รัฐได้กำหนดเป็นแนวทางให้องค์กร หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องนำไปดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาให้ครัวเรือนประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมถึงรูปแบบ กระบวนการพัฒนาความสุขครัวเรือนด้วยวิถีพอเพียงด้วยการน้อมนำ โครงการทฤษฎีใหม่ในพระราชดำริสู่ครัวเรือนให้เกิดความสุข ครัวเรือนมีรายได้ มีอาชีพบนวิถีชาวอีสานที่สืบทอดมายาวนาน ลดปัญหาการละทิ้งถิ่นฐาน ซึ่งเป็นมูลเหตุเชิงลึกของปัญหาครัวเรือนดังที่กล่าวมาแล้ว และสะท้อนให้เห็นว่า “การยึดถือปฏิบัติฮีต 12 คอง 14” วัฒนธรรมประเพณีที่สั่งสมแล้ว ยังเป็นการฟื้นฟูระบอบการปกครองที่เรียบง่ายที่องค์กรที่เกี่ยวข้องสามารถฟื้นฟู เพื่อส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อความสุขในการอยู่ร่วมกัน ลดภาระค่าใช้จ่ายงบประมาณภาครัฐที่ต้องสูญเสียไปกับการแก้ไขปัญหาสังคม

วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย

1. เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และการตอบข้อคำถามของการวิจัยข้อที่ 1 ศึกษาบริบทอัตลักษณ์ความสุขครัวเรือนวิถีพอเพียงของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาว ในราชอาณาจักรไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

วิธีการวิจัย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแนวชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography approach)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงคุณภาพ

ประชากรประเทศไทย เป็นประชากรที่อาศัยอยู่ในอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ส่วนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นประชากรที่อาศัยอยู่ใน เมืองไกสอนพนมวิหาร แขวงสะหวันนะเขต

กลุ่มเป้าหมาย เลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยเลือกจากบุคคลที่พูดภาษาลาวอีสานในราชอาณาจักรไทย จำนวน 16 คน และ พูดภาษาลาวเป็นภาษาหลัก ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 16 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้ 1) ประเภทบุคคล ได้แก่ ผู้วิจัย ผู้ช่วยวิจัย และผู้ประสานงานในเขตพื้นที่ 2) ประเภทอุปกรณ์ช่วยในการเก็บข้อมูล ได้แก่ กล้องถ่ายภาพนิ่ง กล้องวิดีโอ เครื่องบันทึกเสียง ฯลฯ 3) ประเภทเอกสาร ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ข้อคำถามในการสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และการสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง

ขั้นตอนการสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. โครงสร้างกรอบแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย 1.1) ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ 1.2) ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับบริบทอัตลักษณ์ความสุขครัวเรือนวิถีพอเพียงกลุ่มชาติพันธุ์ไทลาว ว่ามีลักษณะเฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ในการดำเนินชีวิตทุกมิติ

2. วิธีการสร้างกรอบแบบสัมภาษณ์ 2.1) ศึกษาข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยและตำราต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลาว ในการดำเนินชีวิต

2.2) นำข้อมูลที่ได้มาร่างกรอบการสัมภาษณ์ ตามกรอบแนวคิดการวิจัยที่กำหนด

2.3) นำแบบสัมภาษณ์เสนออาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิผู้มีประสบการณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้อง เหมาะสม และทำการปรับปรุงแก้ไขและนำมาจัดทำเป็นกรอบการสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์ต่อไป

ช่วงเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างเดือนมิถุนายน 2557 – เดือนกรกฎาคม 2559

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

1. เก็บรวบรวมบริบทของอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทลาว จาก วิถีชีวิต การประกอบอาชีพ ความเชื่อ การใช้ชีวิตร่วมกันในครัวเรือน จากเอกสาร หนังสือ คัมภีร์

จากปราชญ์ชุมชน งานวิจัย วิทยานิพนธ์ วารสารหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์เผยแพร่อื่นๆ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดแผนการศึกษาและกรอบแนวคิดการทำวิจัย

2. รวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าในอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ราชอาณาจักรไทย เมืองโกสอนพมวิหาร แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และไม่มีโครงสร้าง การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

การหาคุณภาพของเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ โดยใช้ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า เพื่อพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ได้มามีความถูกต้องและน่าเชื่อถือหรือไม่ โดยทำการตรวจสอบจากแหล่งข้อมูล ด้านเวลา สถานที่ บุคคล ให้ครบทั้ง 3 ด้าน

2. เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาครัวเรือนให้เป็นสุขด้วยวิถีพอเพียงในพื้นที่โครงการทฤษฎีใหม่ ในราชอาณาจักรไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และตอบคำถามข้อที่ 2 กระบวนการพัฒนาครัวเรือนให้เป็นสุขด้วยอัตลักษณ์วิถีพอเพียง มีวิธีการดำเนินการดังนี้

วิธีการวิจัย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแนวชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography approach)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงคุณภาพ

ประชากรประเทศไทย เป็นประชากรที่อาศัยอยู่ในอำเภอแก่งคอย อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ส่วนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นประชากรที่อาศัยอยู่ใน บ้านโพนสิม เมืองโกสอนพมวิหาร แขวงสะหวันนะเขต

กลุ่มเป้าหมาย เลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยเลือกจากบุคคลที่พูดภาษาลาวอีสานเป็นภาษาหลักและเป็นสมาชิกโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ในราชอาณาจักรไทย จำนวน 16 คน และ พูดภาษาลาวเป็นภาษาหลัก และเข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการพัฒนากสิกรรมป่าไม้หนองเต่า ซึ่งเป็นโครงการทฤษฎีใหม่ ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 16 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้ 1) ประเภทบุคคล ได้แก่ ผู้วิจัย ผู้ช่วยวิจัย และผู้ประสานงานในเขตพื้นที่ 2) ประเภทอุปกรณ์ช่วยในการเก็บข้อมูล ได้แก่ กล้องถ่ายภาพนิ่ง กล้องวิดีโอ เครื่องบันทึกเสียง ฯลฯ 3) ประเภทเอกสาร

ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ข้อคำถามในการสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และการสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง

ขั้นตอนการสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. โครงสร้างกรอบแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย 1.1) ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ 1.2) ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบูรณาน้อมนำแนวทางตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาผสมผสานใช้ในครัวเรือน ชุมชน ร่วมกับอัตลักษณ์ของไทลาว ว่ามีหลักการและวิธีการรับรู้ เรียนรู้ บูรณาการ ประยุกต์ใช้อย่างไร เพื่อพัฒนาครัวเรือนให้เกิดความสุข

2. วิธีการสร้างกรอบแบบสัมภาษณ์ 2.1) ศึกษาข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยและตำราต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลาว ในการดำเนินชีวิตและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความเป็นมาของโครงการ หลักและวิธีการดำเนินการขยายผลของโครงการทฤษฎีใหม่เป็นอย่างไร 2.2) นำข้อมูลที่ได้มาร่างกรอบการสัมภาษณ์ ตามกรอบแนวคิดการวิจัยที่กำหนด 2.3) นำแบบสัมภาษณ์เสนออาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีประสบการณ์ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้อง เหมาะสม และทำการปรับปรุงแก้ไขและนำมาจัดทำเป็นกรอบการสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์ต่อไป

ช่วงเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างเดือน มิถุนายน 2557 – เดือนกรกฎาคม 2559

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

1. เก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ กระบวนการพัฒนาครัวเรือนให้เกิดความสุขด้วยการประยุกต์ใช้องค์ความรู้จากโครงการทฤษฎีใหม่ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผสมผสานกับอัตลักษณ์ของความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทลาวบนวิถีชีวิต การประกอบอาชีพ ความเชื่อ การใช้ชีวิตร่วมกันในครัวเรือน การบูรณาการมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาครัวเรือนให้เป็นสุข จากเอกสาร หนังสือ คัมภีร์จากปราชญ์ชุมชน งานวิจัย วิทยานิพนธ์ วารสารหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์เผยแพร่อื่นๆ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดแผนการศึกษาและกรอบแนวคิดการทำวิจัย

2. รวบรวมข้อมูลจากการศึกษาภาคสนามในอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

ราชอาณาจักรไทย เมืองโกสอนพนวิหาร แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และไม่มีโครงสร้าง การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม

การหาคุณภาพของเครื่องมือแบบสัมภาษณ์โดยใช้ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า เพื่อพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ได้มามีความถูกต้องและน่าเชื่อถือหรือไม่ โดยทำการตรวจสอบจากแหล่งข้อมูล ด้านเวลา สถานที่ บุคคล ให้ครบทั้ง 3 ด้าน

3. เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 วิเคราะห์องค์ประกอบอัตลักษณ์ความสุขครัวเรือนด้วยวิถีพอเพียง กลุ่มชาติพันธุ์ไทลาว ในราชอาณาจักรไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย พัฒนาครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของราชอาณาจักรไทย และตอบคำถามข้อที่ 3 องค์ประกอบของอัตลักษณ์ความสุขครัวเรือนวิถีพอเพียงของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลาว มีวิธีดำเนินการดังนี้

วิธีการวิจัย ใช้ระเบียบวิจัยเชิงปริมาณ โดยนำข้อมูลบริบทอัตลักษณ์ความสุขครัวเรือนวิถีพอเพียงที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนที่ 1 และ 2 มาสรุปตามกรอบงานวิจัยและตั้งประเด็นเป็นข้อกระทงคำถามในแต่ละหัวข้อ จำนวน 59 ข้อ

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง กำหนดขอบเขตประชากรที่อาศัยอยู่ใน จังหวัดสระบุรี นครราชสีมา ขอนแก่น มุกดาหาร ราชอาณาจักรไทย และเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นผู้ใช้ภาษาลาวอีสานเป็นภาษาหลัก รวมจำนวน 500 คน

ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ
ตอนที่ 2 องค์ประกอบอัตลักษณ์ความสุขครัวเรือนวิถีพอเพียง กลุ่มชาติพันธุ์ไทลาว เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์ 5 ระดับของลิเคิร์ต ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบนั้นส่งผลต่อความสุขครัวเรือน
2. นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ผู้ที่ปรึกษา 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงและหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม หลังจากนั้นผู้วิจัยนำมาหาค่า

IOC คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ระหว่าง 0.80-1.00 มาใช้เป็นคำถามในแบบสอบถาม จากนั้นนำแบบสอบถามเชิงสำรวจที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Trial) กับกลุ่มผู้ใช้ภาษาลาวอีสาน เป็นภาษาหลัก จำนวน 30 คน แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเชิงสำรวจ โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1970) โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows Version 17 (Statistical Package For Social Sciences) ระดับความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.97

3. จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ช่วงเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในช่วงเดือน กันยายน 2560 – เดือน พฤศจิกายน 2560

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยใช้แบบสอบถามจำนวน 500 ชุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าประกอบ โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inference Statistics) การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ผู้วิจัยสกัดปัจจัยที่สำคัญโดยวิธีการทางสถิติการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ (Exploratory Factor analysis) โดยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows Version 17 (Statistical Package For Social Sciences) ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ เพื่อหาความสัมพันธ์สถิติของการศึกษานี้ ใช้ความมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirm Factor Analysis) ด้วย Program SPSS AMOS v.16 นำองค์ประกอบสำคัญของ อัตลักษณ์ความสุขครัวเรือนวิถีพอเพียงที่ได้มาตั้งชื่อให้สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้ในแต่ละองค์ประกอบ เพื่อนำไปจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย พัฒนาศูนย์เรียนรู้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของราชอาณาจักรไทย และตอบคำถามข้อที่ 3 องค์ประกอบของอัตลักษณ์ความสุขครัวเรือนวิถีพอเพียงของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลาว

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาวิจัยสรุปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาบริบทอัตลักษณ์ความสุขครัวเรือนวิถีพอเพียงกลุ่มชาติพันธุ์

ไทลาวในราชอาณาจักรไทย และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวพบบริบท
อัตลักษณ์ที่สำคัญ 7 ด้านดังนี้

1.1 ปรับตัวและกระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกในครัวเรือนบนวิถีของกลุ่ม
ชาติพันธุ์ไทลาว ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรม สำคัญที่กลุ่มชาติพันธุ์ร่วมกันยึดถือปฏิบัติ
สืบต่อกันตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ การถ่ายทอดคำสอน บอกกล่าว ผ่าน
กระบวนการล้อมวงรับประทานอาหาร การปฏิบัติตามบทบาทชายหญิงและบุตรใน
ครัวเรือนที่เหมาะสม การปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ไว้บริโภคเหลือก็แจกจ่ายเอื้อเพื่อ การเรียนรู้
การสร้างแหล่งอาหารไว้บริโภคอย่างพอเพียงในครัวเรือนเพื่อลดรายจ่าย การอยู่พร้อม
หน้าพร้อมตาและถ่ายทอดประสบการณ์จากรุ่นสู่รุ่น การยกย่องเด็กแรกเกิดและสร้าง
ค่านิยมที่เหมาะสมในการเลี้ยงเด็ก การใช้เวลาวางจากการใช้แรงงานประดิษฐ์สิ่งของ
วัสดุไว้ในครัวเรือน การร่วมรับประทานอาหารร่วมกันเป็นโอกาสถ่ายทอดคำสอน
จากรุ่นปู่ย่า ตายายสู่การปลูกจิตสำนึกให้เด็กในครัวเรือน ยึดหลักการให้คุณค่าทาง
พิธีกรรมการแต่งงานมาเป็นข้อปฏิบัติที่สำคัญในการครองคู่ ยึดหลักความซื่อสัตย์ใน
การดำเนินชีวิตร่วมกัน เรียนรู้ปรับตัวโดยพึ่งพาธรรมชาติรองรับการเปลี่ยนแปลง การ
เรียนรู้การให้เกียรติเคารพกันและกันในครัวเรือน โดยเฉพาะข้อปฏิบัติตามฮีตคองของ
สามเฒ่าและภรรยา การซึ่มซบของลูกจากข้อปฏิบัติของพ่อแม่ การสร้างความสัมพันธ์จาก
แม่สู่ลูก สู่การขัดเกลาทางจิตใจ ผ่านข้อปฏิบัติของอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลาว
การเรียนรู้ปฏิบัติตามบรรทัดฐานทางวัฒนธรรม การฝึกฝนให้ลูกได้รับการพัฒนาทาง
ร่างกาย และจิตใจ การสร้างแหล่งอาหารโดยเลี้ยงสัตว์ ปลูกพืชไว้บริโภคอย่างพอเพียง
ลดค่าใช้จ่าย ฝึกปฏิบัติให้เด็กและเยาวชนในครัวเรือนได้ยึดถือความประหยัดมาตั้งแต่
เยาว์วัยรวมทั้งส่งเสริมให้เรียนรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของเยาวชนในครัวเรือน ยึดถือหลัก
ปฏิบัติของพระพุทธศาสนาควบคู่กับฮีต 12 คอง 14

1.2 ประยุกต์วัสดุที่มีในธรรมชาติให้เป็นมูลค่าเพิ่มในครัวเรือน ประกอบด้วย
การประยุกต์ใช้วัสดุ อาทิ ไม้ ดิน น้ำ พืช ที่มีในธรรมชาติมาทำสิ่งประดิษฐ์สิ่งของเครื่อง
ใช้ สิ่งของประดับตกแต่งทดแทนเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน การประยุกต์พื้นที่รอบ
บ้าน ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ พืชเศรษฐกิจเกิดมูลค่าเพิ่ม การลดค่าใช้จ่ายอาหารในครัวเรือน
ด้วยการนำพืชที่มีมาประกอบอาหารลดรายจ่าย อาทิ “ส้มตำ”

1.3 ยึดถือพิธีกรรมบนพื้นฐานความเชื่อข้อปฏิบัติตามหลักศาสนาและ

ฮิตคอง เพื่อสร้างสุขที่เรียบง่าย ประกอบด้วย การผูกข้อมือรับขวัญ เชื่อมสัมพันธ์ ลดความขัดแย้ง ในครัวเรือนและชุมชน นำพิธีกรรมที่เป็นความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ ไทลาวมายึดถือเพื่อลดความกลัวสู่การทำความร่วมมือกันเกิดความสุขสบายใจ นำแนวทาง 5 พุทธวิธีเพื่อการศึกษา มาประกอบการดำเนินชีวิตได้แก่ 1) สวดมนต์ 2) น้ามนต์ 3) ยารธรรมชาติ(สมุนไพร) 4) ฟังธรรม หรือฮิตคอง 5) ตั้งสัจจะต่อเทพ เพื่อรักษาตัว อันเกิดจากการบูชา 2 อย่างร่วมกันคือ พุทธศาสนา และ ฮิตคอง (จารีต 12 ครรลอง 14) ยึดหลักบาปและบุญเพื่อสร้างความเกรงกลัวต่อบาปลดการกระทำความผิด เชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ไม่มีตัวตนเพื่อขัดเกลากุศลกรรม การรักษาทางจิตใจโดยยึดการ รักษาแบบโบราณได้แก่ การรำผีฟ้ารักษาการเจ็บป่วย การนำพิธีกรรมเรื่องการทำขวัญ เข้ามาประยุกต์ในพิธีกรรมต่างๆ การรับรู้เรื่องความเชื่อต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์และการรำแก้บน การทำพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ย่า ของศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้าน การเคารพแหล่งโบราณสถาน ศาสนสถาน สู่การเคารพให้เกียรติผู้อื่น

1.4 สืบทอดภูมิปัญญาในการสร้างระบบชีวภาพเพื่อใช้ในการเกษตร การเชื่อมบุญประเพณี 12 เดือนกับการสร้างเศรษฐกิจในชุมชนและครัวเรือน ยึดถือ ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับข้าว ป่า และ น้ำ ยึดถือข้อปฏิบัติ ข้อชะล่า ตามหลักของ ฮิตคอง การยึดหลักการอยู่ร่วมกันด้วยนิเวศวิทยาชาวนากับธรรมชาติ การใช้ข้าวบูรณาการ กับภูมิปัญญาเป็นเครื่องดื่มเพื่อเสริมสร้างความสามัคคีในชุมชน

1.5 ฟังพาธรรมชาติเพื่อสร้างเศรษฐกิจและลดรายจ่าย ประกอบด้วย เรียนรู้การ ประกอบอาชีพบนพื้นฐานของธรรมชาติในชุมชน อาศัยแหล่งน้ำ ป่า เป็นแหล่ง อาหารเพื่อลดรายจ่าย การประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้ เครื่องเรือน เครื่องประดับตกแต่ง เป็นมูลค่าเพิ่มลดรายจ่ายในครัวเรือน เรียนรู้พัฒนาต่อยอดจากธรรมชาติสะสมเป็น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ยึดดิน น้ำ ป่า เป็นทุนที่สำคัญในการพึ่งพาตนเองโดยระบบของ ธรรมชาติตามฤดูกาล นำสิ่งที่มีในธรรมชาติสร้างเศรษฐกิจเป็นสินค้าแลกเปลี่ยนเพื่อ ควบคุมราคาด้วยศักยภาพของชุมชน การแปรรูปวัตถุดิบที่มีในธรรมชาติ

1.6 ยึดบุญประเพณี 12 เดือนตามหลักพระพุทธศาสนาเพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ ยึดเหนี่ยวจิตใจ ในการสร้างคนเป็นคนดี และคัดสรรคนด้วยหลักการทางธรรมชาติ อันประกอบด้วย การทำบุญเพื่อสร้างสุข ในบุญประเพณี 12 เดือน การยึดถือฮิตคอง การทำบุญและทำทานแด่พระสงฆ์ปฏิบัติบูชา การสร้างและบำรุงพระพุทธศาสนา

การเข้าวัดฟังธรรม ไม่ละเลยการตักบาตรยามเช้าเพื่อปลูกฝังจิตใจในการปฏิบัติตัว รู้จักเสียสละเป็นผู้ให้ ตั้งแต่ระดับครัวเรือนไปจนถึงชุมชน เคารพในหลักธรรมคำสอน พระพุทธศาสนา ตามแนวทางของฮีตพระครองสงฆ์

1.7 ยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนตามข้อปฏิบัติของชุมชน มีส่วนร่วมในงานบุญประเพณีของชุมชน เพื่อสร้างการปลูกจิตสำนึกรักบ้านเกิด ส่งเสริมบทบาทผู้นำผู้ปกครองให้รู้จักเคารพในหลักคิดของคนได้ปกครองด้วยวิถีฮีต คอง รู้จักพัฒนาพึงพาระบบสวัสดิการของชุมชนเพื่อชุมชนในทุกครัวเรือนภายใต้การสนับสนุนขององค์กรของรัฐ ยึดถือความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของคนในชุมชน เคารพในหลักการบริหารจัดการชุมชนส่วนรวมตามหลักธรรมาภิบาลของท้องถิ่น ยึดถือข้อปฏิบัติของชุมชนอย่างเคร่งครัด การยกย่องครัวเรือนที่มีสมาชิกปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ยึดถือข้อปฏิบัติตามแนวทางของคณะกรรมการ หรือ กองหลอนหมู่บ้าน อย่างเคร่งครัด

วิจารณ์และสรุปผล

สรุปได้ว่าบริบทของอัตลักษณ์เป็นข้อปฏิบัติที่เรียบง่ายที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทลาวร่วมกันยึดถือปฏิบัติ ส่งผลให้เกิดความสงบสุขในการอยู่ร่วมกันในชุมชนหล่อหลอมเป็นแบบอย่างแก่ครัวเรือน ชิมชับสู่สมาชิก และสะสมเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดปฏิบัติกันมาเฉพาะ จนเป็นอัตลักษณ์วิถีพอเพียง

2. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาครัวเรือนให้เป็นสุขด้วยอัตลักษณ์วิถีพอเพียงของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลาวในพื้นที่โครงการทฤษฎีใหม่ ในราชอาณาจักรไทยและสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว

2.1 กระบวนการสร้างการรับรู้และเข้าใจในหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครัวเรือนพบว่าการดำเนินงานโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ประกอบด้วย 1) จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ ภายในชุมชน เพื่อให้เข้าถึงการเรียนรู้ และพัฒนาศูนย์ให้เกิดความเข้าใจ ถึงวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์ ผ่านการประชาสัมพันธ์ การรับสมัครสมาชิกเปิดโอกาสให้ครัวเรือนรอบๆ โครงการสมัครเข้าเป็นสมาชิก และจัดอบรมถ่ายทอดความรู้

2.2 การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในระดับครัวเรือน เพื่อ

สร้างรายได้ ลดรายจ่าย บนวิถีเกษตรที่เรียบง่าย และดำเนินการโดยโครงการทฤษฎีใหม่กำหนดให้มีแผนพัฒนาพื้นที่ โดยการจัดสรรที่ดินตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การวางระบบชลประทาน ภายในโครงการ และนอกโครงการ วางแผนการจัดระบบน้ำ การปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ ขยายไปสู่ครัวเรือน เพื่อสร้างผลผลิตทางการเกษตร ให้ครัวเรือนเริ่มการผลิต นอกจากนี้ ยังใช้หลักการปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ตามแนวทางขอวิถีพอเพียง ให้ครัวเรือนสามารถบริโภคในครัวเรือนลดรายจ่าย ถ้าเหลือก็นำไปจำหน่ายสร้างรายได้ จนครัวเรือนที่เริ่มสมาชิกเริ่มมองเห็นและตระหนักถึงการประยุกต์ใช้แนวทางของโครงการไปขยายผล จนสามารถลดภาระหนี้สิน มีอาหารบริโภคในครัวเรือนลดรายจ่าย และนำไปจำหน่ายเป็นรายได้อย่างเป็นรูปธรรม

2.3 การบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ร่วมกับทุนทางสังคม ทุนทางธรรมชาติ ทุนทางวัฒนธรรม และฮิต 12 คอง 14 สู่การแก้ไขปัญหา และพัฒนาครัวเรือนให้เป็นสุข โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมบนวิถีชีวิตของชุมชนแบบดั้งเดิม เปิดโอกาสให้สมาชิกในโครงการมีส่วนร่วมในการคิด วางแผน ตัดสินใจร่วมกัน การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ การจำหน่ายสินค้าเป็นไปตามวัฒนธรรม วิถีของชุมชน โดยยึดเอาความดีงาม ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ของคนในชุมชนเป็นหลักปฏิบัติ ให้สอดคล้องกับแนวทางของวัฒนธรรมชุมชนแบบดั้งเดิม นอกจากนี้ ในวันสำคัญที่ชุมชนต้องปฏิบัติตามหลักศาสนา และวันสำคัญของฮิตคอง ในงานบุญประเพณี ยังเป็นโอกาสให้ชุมชนได้ร่วมบูรณาการการซื้อขาย และทำทาน โดยยึด บ้าน – วัด – โรงเรียน – ส่วนราชการ เป็นช่องทางของการแลกเปลี่ยนได้อย่างเรียบง่ายบนวิถีของชุมชนวิถีพอเพียง

3. วิเคราะห์องค์ประกอบของอัตลักษณ์ความสุขครัวเรือนวิถีพอเพียง กลุ่มชาติพันธุ์ไทลาว เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย การพัฒนาครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ราชอาณาจักรไทย พบองค์ประกอบของอัตลักษณ์ฯ ที่สำคัญ 4 องค์ประกอบดังนี้

1) อัตลักษณ์ “งานครัว” มีนัยสำคัญตั้งแต่สถาบันทางศาสนา เช่น วัด สถาบันการศึกษา โครงการอาหารกลางวันสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โรงเรียน และสถาบันครอบครัว ต้องปลูกฝังสมาชิกให้เห็นความสำคัญของงานครัว คือ

1.1) อัตลักษณ์ทางการทำทานของชนไทย – ลาว ซึ่งการทำทานเป็นคุณลักษณะที่ติดตัวมากับคนกลุ่มชาติพันธุ์ไทย – ลาว ที่ทำให้สมาชิกเรียนรู้ที่จะเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น 1.2) การเคารพนับถือศักดิ์ศรีมนุษย์ ด้วยการปลูกฝังให้รู้จักเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อของฮินดู และพระพุทธศาสนา ซึ่งจะทำให้สมาชิกในครัวเรือนเรียนรู้และเคารพศักดิ์ศรีของผู้อื่น หรือการให้เกียรติ การรักษาคุณลักษณะการให้เกียรติ ความเกรงใจ ความนอบน้อมต่อผู้อื่น ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่คนไทย – ลาวปฏิบัติตามแบบฮินดู ซึ่งมีพระสงฆ์ เจ้าเจ้า ผู้ปกครองและญาติผู้ใหญ่คอยกำกับในครัวเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย – ลาว 1.3) ร่วมกันแสดงออกด้วยการให้ความสำคัญเชื่อมโยงเป็นสายใยแห่งความสัมพันธ์ เรียกว่า “บ่อถักกันนะ” เป็นคำทักทายก่อนลา เพื่อแสดงความห่วงใย และสร้างมิตรภาพสมานฉันท์ต่อผู้อื่นในครัวเรือน ลดความขัดแย้งในครัวเรือนและชุมชน ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ทางมรดกภูมิปัญญาในการครองเรือนตามหลักฮินดู อาทิ ไก่ครองเขย 1.4) ความรับผิดชอบในบทบาทหญิงชาย ได้แก่ บทบาทหญิงรับผิดชอบการทำงานภายในบ้านให้หมดจด บทบาทชายไปทำงานนอกบ้านให้ได้มูลค่าเพิ่ม ทุกคนต้องตระหนักซึ่งผลลัพธ์งานมาที่งานครัว 1.5) ในส่วนของสถาบันศาสนาที่ผู้คนจะยึดบุญประเพณี 12 เดือน (ฮิน 12 หรือจาริต 12) นับเป็นกระบวนการให้ชุมชนได้เรียนรู้องค์ประกอบสำคัญแห่งชีวิต อันเป็นรหัสภูมิปัญญา สร้างวิถีความสุขบนความพอเพียง นอกจากการเรียนรู้การมีส่วนร่วมในบุญประเพณีทางศาสนาและพิธีกรรมตามลัทธิฮินดูของชาวนาแล้ว ยังเป็นกระบวนการสร้างเศรษฐกิจบนฐานความรู้ อาทิ การคัดเลือกสรรพพันธุ์ข้าว การใช้สัตว์เลี้ยงช่วยผลิตปุ๋ย การหมักพืชเอาพิษฆ่าแมลง นับเป็นการฉายภาพถึงการรักและเรียนรู้ธรรมชาติอย่างลุ่มลึก เลือกใช้ประโยชน์จากธรรมชาติแบบพอเพียงและยั่งยืน โดยยึดเอาหลักคิด “ธรรมะคือธรรมชาติ” แม้ว่าในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทางสถานการณ์ใหม่เกิดขึ้นและส่งผลต่อการอพยพเคลื่อนย้ายทั้งบรรยากาศเดิมที่ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มาอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยหลายชั่วอายุคนแล้ว แต่ด้วยการถือธรรมแห่งพุทธศาสนาและแบบแผนฮินดูจึงทำให้ “ครัวเรือน” รู้จักปรับตัวอยู่ร่วมกับสถานการณ์ใหม่ๆ ได้อย่างมีความสุข โดยการถือปฏิบัติตาม “ฮินดู” การยึดถือฮินดูของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย – ลาว จะใช้ภาษาลาว แปลความหมายไปสู่การปฏิบัติได้ทั้ง ฮินดูเมือง ฮินดูสงฆ์ ฮินดูครัวเรือน นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์

ไทย – ลาวยังให้ความสำคัญพลึงศักดิ์สิทธิ์ประจำ เป็นการปลูกฝังนิสัยให้ความสำคัญพลึงศักดิ์ศรีคนอื่นด้วย จึงทำให้ปัญหาการทะเลาะเบาะแว้งกันมีน้อย การร่วมทำบุญตามประเพณีนับเป็นโอกาสที่ทำให้ชาวนาไทย – ลาวได้ทำทานและปฏิบัติบูชา เทพเจ้ามหลักซ์และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับ ดิน น้ำ ข้าว

2) อัตลักษณ์การเชื่อมความสัมพันธ์ บ้าน – วัด – โรงเรียนหรือส่วนราชการ เพื่อความสุข โดยเริ่มต้นปลูกฝังสู่จิตใจของสมาชิกในครัวเรือนด้วย “ฮิตคอง” ที่เกี่ยวข้องกับบุญประเพณี 12 เดือน คือการทำให้ข้าว นา ป่า น้ำ พืชผัก ต้นไม้ และดิน คือองค์ประกอบชีวิตของทุกคน ทุกคนต้องอาศัยกันและกันจึงไม่ควรทะเลาะกัน เพราะ “การทะเลาะเบาะแว้ง” เป็นข้อห้ามสำคัญในลัทธิฮิตคองซึ่งสอดคล้องกับการทำบาปในทางพระพุทธศาสนา เสมือนเป็นข้อห้ามของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลาว นอกจากนี้การที่ชาวไทลาวมีค่านิยมไหว้พระธาตุจึงเป็นกระบวนการย้ำเตือนให้เคร่งครัดใน “ฮิต พระคองสงฆ์” หากวัด – บ้าน – โรงเรียนให้ความสำคัญของหลักพระพุทธศาสนา และแบบแผนฮิตคอง โดยจัดบุญประเพณี 12 เดือนเพื่อให้คนไทย และคนลาว ระลึกถึงรากเหง้าและมีส่วนร่วมในทาน ศีล ภาวนา ก็จะสามารถลดความสำคัญเรื่องเงินทองลงไป นอกจากนี้ยังทำให้พระสงฆ์ ขวาวาส และฝ่ายปกครองได้มีโอกาสคัดสรร “วิถีประชา” ที่สอดคล้องกับ “ฮิต คอง” มาเป็นกฎเกณฑ์ ข้อห้ามของทางการ จะส่งผลให้เป็นอัตลักษณ์ความสุขครัวเรือนโดยอาศัยหลัก “ฮิต 12 คอง 14” แต่โบราณนับเป็นการคัดสรรบุคคลที่สามารถดูแลระบบสาธารณสุขได้ซึ่งเรียกว่า “สดีเมือง” นั่นเอง ทั้งนี้หลักฮิต คองจะให้การได้ดีต้องสามารถคัดสรรบุคคลที่มีคุณสมบัติ เป็นผู้รอบรู้สร้างระบบการคิดในชุมชนได้ดี หรือเรียกว่า “ตาเมือง หรือ ชื่อเมือง”

3) อัตลักษณ์การอยู่ร่วมกันอันเนื่องมาจากตัวเราอยู่โดดเดี่ยวไม่ได้ ต้องสัมพันธ์ทั้งกันและกัน อันเป็นเหล่อกเดียวกัน ดังคำว่า “สบายดี” เป็นคำทักทาย เป็นสัญลักษณ์การรับรู้ที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครัวเรือน และชุมชน ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ความสุขของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาว โดยให้ความสำคัญเรื่อง “วัยเด็ก และช่วงพัฒนาการเด็ก” คือบทบาทของพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย ที่ต้องนำเด็กไปรับคำสั่งสอนทั้งในหลักพุทธศาสนา และฮิตคอง โดยมีพระสงฆ์ หรือเฒ่าจ๋า เป็นผู้กำกับ โดยเริ่มต้นจากเด็กแรกเกิด จะต้องได้รับการยกย่องและสั่งสอนจากผู้ใหญ่ตามขนบธรรมเนียม หรือสืบทอดแต่โบราณเป็นเวลาร่วม 1 เดือนเพื่อปลูกฝังค่านิยม “เชื่อฟังผู้ใหญ่”

เมื่อเด็กเติบโตขึ้นมาในสภาพแวดล้อมที่คุ้นชินกับสมาชิกในครัวเรือนก็จะมี ความกตัญญู เสียสละ ประหยัด ขยันและสะอาด ผ่านกิจกรรมง่าย ๆ เช่นการรับประทานอาหารโดย สำหรับอาหารล่อมวง นั่นคืออัตลักษณ์ทางค่านิยมที่เตือนสติให้สมาชิกในครัวเรือนได้รับ ความสุข เด็กๆ จะคุ้นชินกับกับอัตลักษณ์ความสุข ที่เกิดได้จากการเรียนรู้และมีความ รู้ในเวศวิทยาอันสามารถนำ พืช สัตว์ น้ำ ป่า ดิน และข้าว มาแปรรูป เป็นเกษตรกรรม หัตถกรรมและอุตสาหกรรมแบบพอเพียงได้ นอกจากนี้หากบ้าน (ครัวเรือน) ให้ความสำคัญกับฮีดคองก็จะทำให้สมาชิกปฏิสัมพันธ์กันด้วยความรัก ความดีงาม รู้จักประหยัด เสียสละและกตัญญู ในวงล้อมของนิเวศวิทยาข้าวในนา วัฒนธรรมการเพาะปลูกพืชผัก ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่สืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษจะทำให้ครอบครัวได้ใช้บทบาทหญิง ชายตามครรลองศีล 5 และแบบแผนฮีดคองเพื่อความสุขที่เรียบง่าย ซึ่งเป็นกลยุทธ์ ให้ฝ่ายปกครองเข้าถึงสถาบันครอบครัวของทุกคนในชุมชน โดยใช้ “เมฆหมอกเมือง” หรือที่ชาวไทย – ลาวเรียกว่า “เผ่าจ้ำ” เป็นศูนย์รวมศรัทธาบนขนบธรรมเนียมประเพณีฮีดคอง รองจากพระสงฆ์สามารถชักนำบ้านเรือนอย่างทศพิธราชธรรม และยัง ใช้ “ผญา” ซึ่งเป็นภาษาลาวโบราณในการถ่ายทอดให้สมาชิกครัวเรือนเข้าใจง่ายต่อการเชื่อฟังและนำไปปฏิบัติ จะช่วยลดการแข่งขันแย่งชิงเอาเปรียบและทะเลาะวิวาท รวมทั้งจะมีบุคคลที่มีคุณสมบัติ “ประตูเมือง” “แก่นเมือง” และ “แปะเมือง” ที่มีความ ยุติธรรมสั่งสอนธรรมได้ ทั้งนี้เพราะ “ฮีด คอง” เสมือนดังหลักคิปปัตติที่ถ่ายทอดจาก ศาสนาสู่ ปรัชญา และเป็นรูปธรรมทางปัญญาของการดำเนินชีวิตโดยมีพระสงฆ์ เผ่าจ้ำ ฝ่ายปกครอง ญาติผู้ใหญ่เป็นผู้กำกับ “ช่วยลดความสำคัญของเงินทอง” กลายเป็นอัต ลักษณ์ความสุขในวิถีพอเพียง นอกจากนี้การปลูกฝังเรื่อง ปา นา น้ำ และข้าว คือ 4 จุดที่สำคัญของชีวิต ชุมชนต้องปลูกฝังให้เด็กๆ มีความรู้ทั้ง 4 เรื่อง ให้เป็นอัตลักษณ์ ของวิถีชีวิตไทย – ลาว การส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ ที่มีกลุ่ม ชาติพันธุ์ไทย – ลาวอาศัยอยู่ นอกจากจะสร้างมูลค่าเพิ่มทางอาชีพแล้ว ยังส่งเสริมให้ ชาติพันธุ์โดดเด่นขึ้นมา

4) อัตลักษณ์ทางการรักษาชีวิตเมื่อเจ็บป่วย กลุ่มชาติพันธุ์ไทย – ลาวจะใช้ 5 พุทธวิธี คือ 1) สวตมนต์ 2) น้ามนต์ 3) ยาธรรมชาติ (สมุนไพร) 4) ฟังธรรม หรือ ฮีดคอง 5) ตั้งสัจจะต่อเทพ เพื่อรักษาตัว อันเกิดจากการบูชา 2 อย่างร่วมกันคือ พุทธศาสนา และ ฮีดคอง (จารีต 12 ครรลอง 14) นอกจากนี้ ความรู้หลัก “ฮีด คอง” เป็นหลักใน

การบริหารและปกครองครัวเรือน ที่ต้องอาศัย เพื่อน พี่น้อง ฆราวาสด้วยกัน พระสงฆ์ และฝ่ายปกครอง เป็นที่พึ่งพา ดังนั้นถ้ายอมรับนับถือ 2 อย่าง คือ พุทธศาสนาและฮิดคอง จึงมีวิถีปฏิบัติ “ทานวัด” และ “ทานบรรพบุรุษและเพื่อนพี่น้อง” ซึ่งมีนัยสำคัญ อาทิ ฮิดผัวคองเมีย ฮิดพ่อคอง ลูก ฮิดไก่คองเขย ซึ่งถือเป็นข้อห้าม แนวปฏิบัติที่เรียบง่าย สามารถทำให้ครัวเรือน กระทั่งฝ่ายปกครองไม่ต้องใช้กฎหมายมาบังคับ แต่สังคมจะเป็นสุขร่วมเป็นกันเองด้วยบรรยากาศประนีประนอมและเคารพกัน นำไปสู่ความสามัคคีในชุมชน การรักษาสังแวดล้อม และลดต้นทุนการผลิต หรือ ค่าจ้างแรงงาน เพราะคนในชุมชนรู้จักแบ่งปันกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อขยายผลการพัฒนาความสุขครัวเรือน วิถีพอเพียง ด้วยอัตลักษณ์ความสุขครัวเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย – ลาว ไว้ 4 นโยบาย ประกอบด้วย 1) ส่งเสริมให้ครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือฟื้นฟูอัตลักษณ์ความสุขของครัวเรือนในชุมชนด้วยฮิด 12 คอง 14 2) ส่งเสริมความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชนผ่านกระบวนการ บ้าน – วัด - โรงเรียน บนพื้นฐานของฮิดคองผ่านบุญประเพณี 12 เดือน 3) ส่งเสริมบทบาทพ่อแม่ในครัวเรือนปลูกฝังจิตสำนึกให้แก่เด็กและเยาวชนให้รู้จักและเคารพกติกาสังคมตามครรลองฮิดคอง และพุทธศาสนา ผ่านข้อปฏิบัติของฮิดคอง และพิธีกรรมทางศาสนา 4) ส่งเสริมให้ครอบครัวทำทานสร้างคุณค่าทดแทนแรงงาน ปฏิบัติตามฮิดคอง ข้อเขล้า และแนวปฏิบัติ 5 พุทธวิธีที่เรียบง่ายและพอเพียง เพื่อให้ง่ายต่อการสร้างความเข้าใจ ของกระบวนการพัฒนาครัวเรือนให้เป็นสุขด้วยวิถีพอเพียง ทั้งใน และต่างประเทศ ผู้วิจัยจึงได้ถอดรหัสภูมิปัญญาเป็นอักขระ เพื่อแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของกระบวนการพัฒนา ครัวเรือนให้เกิดความสุขอย่างยั่งยืนได้ 20 รหัส ประกอบด้วย 1) “งานครัว” และงานเรือนที่ถูกสุขลักษณะ 2) บทบาทหญิงชายเพื่อครัวเรือนที่เป็นสุข 3) ห้ามทะเลาะเบาะแว้งแต่ส่งเสริมการประนีประนอม 4) การหย่องย่องเด็กแรกเกิดและค่านิยมตั้งล้อมวงรับประทานอาหาร 5) ความพึงพอใจและวิถีการที่เรียบง่าย 6) ฮิด 12 คอง 14 เพื่อการคัดสรร ข้าวและคน 7) เคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์และศักดิ์ศรี คนอื่น 8) ความสัมพันธ์ระหว่าง “บวร” และ “สบายดี” 9) บทบาทสตรี

เด็ก และเยาวชนในการปกครอง 10) ฮีตพระครองสงฆ์ที่สัมพันธ์กับ “วิถีประชา” 11) “ขวัญ” สร้างวิถีสุขและภูมิปัญญา 12) ตาเมือง ชื้อเมือง และสติเมือง ที่สัมพันธ์ต่ออัตลักษณ์ 13) ชื้อชะล่าและแบบผังบ้านเรือนในวัฒนธรรมไทย – ลาว 14) “ผญา” เป็นกลไกให้ค่าเมืองและเมฆหมอกเมืองคงอยู่ 15) พุทธศาสนามีพระส่วนฮีตคงมี “เฒ่าจ๋า” 16) เรียนรู้ธรรมชาติของดิน น้ำ นา ข้าว และป่า 17) การลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ด้วยนิเวศวิทยาชาวนา 18) มรดกองค์ความรู้ข้าวและผักเพื่อความสามัคคี 19) ห้าพุทธพิธีเพื่อลดความสำคัญของเงินทอง 20) ทานวัด ทานบรรพบุรุษ และ เพื่อนพี่น้อง โดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์และจัดทำเป็นข้อเสนอเพื่อการพัฒนาสถาบันครอบครัวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และครัวเรือนของประเทศในภูมิภาคลุ่มน้ำแม่โขงให้เป็นสังคมแห่งสันติสุขสืบไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2557).รายงานความมั่นคงของมนุษย์.เอกสารวิชาการ : ลำดับที่ 108. เล่มที่ 7/2558
- _____ (2546) รายงานสถานการณ์ทางสังคม : ความอยู่ดีมีสุขด้านชีวิตครัวเรือน. บทความ . 25- 30
- จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2558). หวังการพัฒนายั่งยืนเป็นวาระโลก. ปาฐกถา. 2 มีนาคม 15.38 น.
- ดวงเดือน ศาสตรภักดิ์. (2555). “สรุปบทความทางวิชาการ.” ความสุขในบ้าน. กรุงเทพมหานคร.
- ธวัช ปุณโณทก. (2530). ความเชื่อพื้นบ้านอันสัมพันธ์ กับวิถีชีวิตในสังคมอีสาน. ใน. วัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- นฤมล ลกะวงศ์. อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์ (2557) กระบวนการจัดการเพื่อรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาสัยกะญอ. วารสาร วิชาการ การท่องเที่ยวไยอนานาชาติ ปีที่ 10 ฉบับที่ 2
- บันเทิง พาพิจิตร (2549) “ สังคมวิทยา ” กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์ไอดีเอ็นเอสไตร์

- ปรีชา พิณทอง. (2532)“**ฮีตวัด คลองสงฆ์เมืองอุบลฯ**”. เอกสารสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง “อุบลราชธานี : ความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม”.
อุบลราชธานี : วิทยาลัยครูอุบลราชธานี . 2532.
- พระครูวิมล กิตติสุนทรและคณะ. (2548). **การสืบสานและการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี 12 เดือนที่เอื้อต่อวิถีชีวิตชุมชน**. โดยความร่วมมือของชุมชนตำบล ช่อแฮและตำบลป่าแดง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่. กรุงเทพฯ : สำนักงาน กองทุนการวิจัย.
- มุกดา ศรียงค์, สิริวรรณ สารนาค, นวลศิริ เปาโรหิตย์, สุวิไล เรียงวัฒนสุข, นิภา แก้วศรีงาม. (2557).**จิตวิทยาทั่วไป** ตำราประกอบการศึกษาม.รามคำแหง (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 10.
- วีรพงษ์ งามากูร. (2558). **เศรษฐกิจไทยเข้าขั้นวิกฤตร้ายแรงกว่าต้มยำกุ้ง**. กรุงเทพฯ : กรุงเทพธุรกิจ.
- ส. ธรรมภักดี. (2546). **ประเพณีอีสาน**. กรุงเทพฯ : สำนักงาน ส. ธรรมภักดี.
- สุพัฒน์ สุระदनัย.(2544).**เครื่องชี้วัดความผาสุกของครอบครัวชนบทในจังหวัด ขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์.รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2544.
- โสภา ชูพิกุลชัย. (2547). **ปัจจัยปกป้องหรือผลักดันปัญหายาเสพติดของวัยรุ่นใน เขตกรุงเทพมหานคร**. กรุงเทพฯ : สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย. หน้า 10-12.
- อัจฉรา ภาณุรัตน์. (2549). **เอกสารคำสอนรายวิชาท้องถิ่นศึกษา**. สุรินทร์ : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.